

Education at a Glance: OECD Indicators - 2006 Edition

Summary in Norwegian

Utdanningsoversikt: OECD-indikatorer for 2006

Norsk sammendrag

Education at a Glance gir lærere, politikere, elever og deres foreldre en rikholdig samling av data om så å si alle kvantitative og kvalitative aspekter av utdanningsresultater og -politikk i OECD-landene og i et antall partnerland utenfor OECD. I tillegg til opplysninger om resultater, ressurser, deltakelse og hvordan opplæringen er organisert, inneholder rapporten den typen objektiv informasjon som er nødvendig for å vurdere for eksempel betydningen av undervisning i grunnleggende ferdigheter, ideell størrelse på klassene og lengden på skoleåret.

Undersøkelse av kvalitet i utdanningen

PISA-undersøkelsen (Programme for International Student Assessment) i 2003 målte nivået på 15-åringers matematikkferdigheter i OECD-land. Finland, Korea og Nederland oppnådde høyere resultater enn gjennomsnittet i de andre OECD-landene og over en halv gang høyere kompetansenivå enn gjennomsnittet. Elleve andre land (Australia, Belgia, Canada, Tsjekkia, Danmark, Frankrike, Island, Japan, New Zealand, Sverige og Sveits) skårer over gjennomsnittet i OECD. Østerrike, Tyskland, Irland og Slovakia har resultater tilsvarende OECD-gjennomsnittet, og de resterende 11 landene ligger under gjennomsnittet.

Det foreligger ingen tilsvarende resultatsammenligninger for tidligere generasjoner, men fullføringen av de forskjellige nivåene i utdanningssystemet gir en viss pekepinn om utdanningsnivået. I OECD-landene har et gjennomsnitt på 42 % av den voksne befolkning bare fullført utdanning tilsvarende videregående opplæring. Omkring 30 % av voksne har bare fullført utdanning tilsvarende grunnskole, og 25 % har utdanning på universitets- og høyskolenivå. Det er imidlertid store forskjeller mellom landene når det gjelder fordelingen av utdanningen i de ulike deler av befolkningen.

Landene i Øst-Asia kan vise til stadig bedre resultater enn Europa og USA. For to generasjoner siden hadde Korea en levestandard på nivå med dagens Afghanistan og lå svært lavt på utdanningssiden. I dag har 97 % av koreanere mellom 25 og 34 år fullført videregående utdanning, noe som er det høyeste resultatet blant OECD-landene. Erfaringen med Korea er ikke enestående. Mellom 1995 og 2004 ble antallet studenter ved universitetene mer enn doblet i Kina og Malaysia, og økte med 83 % i Thailand og 51 % i India.

Asia gjør det også svært bra når det gjelder kvalitet. I USA og de fleste av Europas store økonomier lå 15-åringenes prestasjoner omkring eller under OECD-gjennomsnittet i PISA-undersøkelsen. De seks østasiatiske utdanningssystemene som deltok i PISA 2003, befant seg blant de ti beste, og hadde også lite frafall av elever underveis. Til sammenligning lå 20 % av 15-åringene i EU og over en fjerdedel i USA på nivå 1 (det laveste PISA-nivået) eller under. Ser man på OECD-landene som en helhet, er sannsynligheten for at elevene fra de fattigste familiene befinner seg på eller under nivå 1, gjennomsnittlig 3,5 ganger så stor som for elever med den gunstigste sosioøkonomiske bakgrunnen.

Klassestørrelse: mindre ikke nødvendigvis bedre

Resultatene viser ingen enkel sammenheng mellom elev/lærer-forhold og resultat. Det er 30 eller flere elever per klasse i Japan, Korea, Mexico, Brasil, Chile og Israel, kontra 20 eller færre i Danmark, Island, Luxembourg, Sveits og Russland, men bare 2,7 % av elevene i for eksempel Luxembourg befinner seg i den øverste gruppen på PISAs matematikkskala, sammenlignet med 8,2 % for Japan.

Samhandlingen mellom lærere og elever påvirkes også av hvor mange klasser eller studenter en lærer har ansvar for; faget det undervises i; hvordan lærerens tid er fordelt mellom undervisning og andre oppgaver; sammensetningen av elever i klassene og praktiseringen av gruppeundervisning.

Kjønnsbalanse: jentenes utdanningsresultater bedre enn guttenes

Kjønnsforskjellene innen utdanning er i ferd med å endre seg i kvinnes favør. Når det gjelder 55-64-åringer er lengden på formell utdanning i kvinnes favør i bare tre land, men når det gjelder 25-34-åringer, er det gjennomsnittlige antall fullførte studieår høyere blant kvinner i 20 av 30 OECD-land, og bare 2 av de resterende 10 landene (Sveits og Tyrkia) registrerer forskjeller på over 0,5 år i menns favør.

Flere jenter enn gutter har videregående opplæring i 19 av 22 OECD-land og i de tre partnerlandene der totalt utdanningsnivå kan sammenlignes mellom kjønnene. Forskjellen i jentenes favør er på over 10 prosent i Danmark, Finland, Island, Irland, New Zealand, Norge, Polen, Spania og Brasil. I Tyrkia ligger utdanningsnivået åtte prosent høyere for gutter, mens det i Korea og Sveits er mindre enn én prosent forskjell.

Lærertiløninger og arbeidsbyrde: et blandet bilde i OECD

Lønnsnivået for lærere med minst 15 års erfaring i grunnskolen, i forhold til BNP per innbygger, er lavest i Ungarn (0,91), Island (0,69), Norge (0,87), Polen (0,83) og Israel (0,73); og høyest i Korea (2,37 i barneskolen og 2,36 i ungdomsskolen), Mexico (2,09, ungdomsskole) og Tyrkia (2,44, barneskole). I videregående skole ligger Norge (0,87), Polen (0,83), Island (0,94) og Israel (0,73) lavest.

Lønninger for lærere med minst 15 års erfaring i ungdomsskolen varierer fra ca. USD 10 000 i Polen til USD 40 000 eller høyere i Tyskland, Korea og Sveits, og er på over USD 80 000 i Luxembourg.

Lærertilønningene justert for prisveksten har steget fra 1996 til 2004 i nesten alle land. De største økningene fant sted i Finland, Ungarn og Mexico. I Spania falt reallønna i barneskolen, ungdomsskolen og den videregående skolen i samme periode, selv om de fremdeles ligger over OECD-gjennomsnittet.

Antall undervisningstimer per år i offentlige skoler er gjennomsnittlig 704, men varierer fra over 1000 i Mexico og USA til 534 i Japan. Det er også betydelige variasjoner i hvordan undervisningstiden fordeles over året. Lærere på Island arbeider for eksempel flere timer i løpet av et skoleår på 36 uker enn lærere i Danmark, der skoleåret varer 42 uker. Undervisningstidene er imidlertid bare én indikator for lærernes arbeidsbyrde, som også kan omfatte mye tid brukt på for eksempel forberedelser, retting eller sosiale aktiviteter.

Elevene i OECD får gjennomsnittlig 6847 timers undervisning fra de er 7 til de er 14, derav 1570 timer mellom 7- og 8-årsalder, 2494 timer mellom 9 og 11 år, og 2785 timer mellom 12 og 14 år. I OECD-landene utgjør i gjennomsnitt lesing og skriving, matematikk og realfag nesten 50 % av den obligatoriske undervisningstiden for elever mellom 9 og 11, og 41 % for elever mellom 12 og 14. For elever mellom 9 og 11 år er det store variasjoner mellom landene med hensyn til hvilken andel lesing og skriving utgjør av den obligatoriske undervisningen: fra 13 % eller lavere i Australia, Chile og Israel til 30 % i Frankrike, Mexico og Nederland. Det er også stor variasjon i tiden som brukes til moderne fremmedspråk, fra 1 % eller lavere i Australia, England, Japan og Mexico til 21 % i Luxembourg.

Kostnadene ved utdanning: gjennomsnittlig 5,9 % av BNP i OECD

I OECD-landene brukes gjennomsnittlig 5,9 % av BNP på utdanning, fra 3,7 % i Tyrkia til 8 % på Island. Beløpet som brukes på utdanning per student i et typisk OECD-land er USD 5420 per år på barneskolenivå, USD 6962 på ungdomsskolenivå og videregående opplæring og USD 11 254 i høyere utdanning. OECD-landene bruker gjennomsnittlig USD 77 204 per elev i løpet av grunnskole og videregående opplæring. Utgiften varierer fra under USD 40 000 i Mexico, Polen, Slovakia, Tyrkia, Brasil, Chile og Russland til USD 100 000 eller mer i Østerrike, Danmark, Island, Italia, Luxembourg, Norge, Sveits og USA. På universitets- og høyskolenivå gjør det store utvalget av studier som tilbys det vanskelig å sammenligne. Årlig utgift per student i Japan er for eksempel omtrent det samme som i Tyskland (USD 11 556 i Japan, USD 11 594 i Tyskland). Men

gjennomsnittlig varighet på studiene er 5,4 år i Tyskland, kontra 4,1 i Japan, så kumulative utgifter for hver høyskolestudent er bare USD 47 031 i Japan sammenlignet med USD 62 187 for Tyskland.

Man skal videre være oppmerksom på at lavere utgift per elev ikke nødvendigvis fører til dårligere resultater. Eksempelvis er utgiften i Korea og Nederland lavere enn OECD-gjennomsnittet for grunnskole og videregående skole, likevel var disse landene blant dem som gjorde det best i PISA 2003-undersøkelsen.

Utgift per elev i grunnskole og videregående opplæring økte i alle land mellom 1995 og 2003. I 16 av de 26 OECD- og partnerlandene det finnes tilgjengelige data for, overstiger endringene 20 %, og er på 30 % eller mer i Australia, Hellas, Ungarn, Irland, Mexico, Nederland, Polen, Portugal, Slovakia, Tyrkia og Chile. Det er bare i Tyskland, Italia, Sveits og Israel at økningen i utgift per elev i grunnskole og videregående opplæring er 10 % eller lavere i samme periode. Synkende elevinntak ser ikke ut til å være noen hovedårsak til disse endringene.

Mønsteret er annerledes innenfor høyere utdanning. I 7 av 27 OECD- og partnerland det finnes tilgjengelige data for (Australia, Tsjekia, Polen, Portugal, Slovakia, Brasil og Israel) har utgift per student i høyere utdanning sunket i perioden 1995 til 2003, hovedsakelig på grunn av en økning i antall studenter på over 30 %. På den annen side steg utgift per student betydelig i Hellas, Ungarn, Irland, Mexico og Chile til tross for en studentvekst på henholdsvis 93 %, 70 %, 34 %, 48 % og 68 %. Blant de 27 OECD- og partnerlandene var Østerrike, Canada, Danmark, Tyskland, Italia, Nederland og Tyrkia de eneste landene der antall studenter i høyere utdanning økte med under 10 %.

Hvem betaler? Myndighetene betaler fremdeles det meste, men privat finansiering er økende

Gjennomsnittlig 93 % av utgiftene til grunnskole og videregående opplæring i OECD-land betales av offentlige midler, selv om privat finansiering overskrider 13 % i Australia, Tyskland, Korea, Mexico, Sveits, Storbritannia og partnerlandet Chile. I perioden 1995 til 2003 var det like mange land som hadde en økning i den offentlige andelen, som hadde en reduksjon i den offentlige andelen.

Innenfor høyere utdanning har den private andelen økt overalt. Den økte med over 3 prosent i halvparten av landene vi har fått data fra, og med over 9 prosent i Australia, Italia og Storbritannia.

Andelen høyere utdanning som finansieres privat varierer fra under 5 % i Danmark, Finland, Hellas, Norge og Tyrkia til over 50 % i Australia, Japan, Korea, USA og Chile. De fleste private midler kommer fra husholdninger, særlig gjennom studieavgifter. En fjerdedel av landene krever ikke studieavgifter, og nivået på avgiftene blant resten har stor spennvidde.

Investering i utdanning: stor avkastning for samfunn og individ

Utdanning finansieres hovedsakelig av det offentlige, og en rekke undersøkelser antyder at dette er vel anvendte penger. Den beregnede langsiktige økonomiske virkningen av ett ekstra utdanningsår i OECD-området ligger vanligvis på 3-6 % av BNP. En analyse av årsakene til økonomisk vekst viser at stigende arbeidsproduktivitet bidro til minst halvparten av veksten i BNP per innbygger i de fleste OECD-land fra 1994 til 2004. Det er ikke all økningen i produktiviteten som skyldes utdanning, men en undersøkelse som bruker lese- og skriveferdigheter som et mål på humankapitalen, viser at et land som scorer 1 prosent høyere enn det internasjonale gjennomsnittet, vil få en økning i arbeidsproduktiviteten og BNP per innbygger som ligger henholdsvis 2,5 og 1,5 prosent høyere enn andre land.

Utdanning er en god investering også på individnivå. Gitt at grunnskolen (og evt. videregående skole) er obligatorisk, dreier ”investeringsbeslutningen” seg vanligvis om deltakelse i senere studier. Til tross for omfattende rapporter om ”karakterinflasjon” og devaluering av kvalifikasjoner, kan investeringen i en universitetsgrad, når den er en del av grunnutdanningen, gi en privat årlig avkastning (beregnet ved å sammenligne individets samlede forventede fremtidige inntekt med individets private utdanningskostnader) på opptil 22,6 %, med en gjennomsnittlig avkastning på 8 % for samtlige land. Det finnes betydelige indirekte fordeler også, idet mange nasjonale analyser indikerer en positiv årsakssammenheng mellom utdanning og bedre mental og fysisk helse.

Utdanning avskaffer imidlertid ikke kjønnsrelaterede inntektsforskjeller: For et gitt utdanningsnivå tjener kvinner vanligvis bare 50 til 80 prosent av hva menn tjener.

Virkingen av demografiske endringer

I 23 av de 30 OECD-landene samt Chile regner man med at antall elever i obligatorisk skole vil synke de neste 10 årene. Denne tendensen er mest dramatisk i Korea, der antallet 5- til 14-åringer er beregnet å synke med 29 %. Når det gjelder gruppen mellom 15 og 19 år, er det beregnet en reduksjon på 30 % eller mer i Tsjekkia, Polen, Slovakia og Russland.

I noen land har reduksjonen oppstått tidligere. I Spania er for eksempel befolkningsandelen mellom 20 og 29 år beregnet å synke med 34 % de neste 10 årene.

Hvis vi for eksemplets skyld forutsetter at deltakelse i utdanning og utgift per elev forblir på dagens nivå, medfører befolkningstrendene en reduksjon i utdanningskostnadene i alle unntatt fire OECD-land samt Chile, noe som utvilsomt gir større muligheter til å øke deltakelsesgraden og utgift per elev i disse landene. Til sammenligning indikerer befolkningsprognoser for USA en relativt sterk vekst neste tiår, noe som vil kunne føre til sterkt press på utdanningsfinansieringen.

© OECD 2006

Denne oppsummeringen er ingen offisiell OECD-oversettelse.

Denne oppsummeringen kan reproduseres hvis OECDs copyright og originalens tittel angis.

Flerspråklige oppsummeringer er oversatte utdrag av OECD-publikasjoner opprinnelig utgitt på engelsk og fransk.

Disse er gratis tilgjengelige på OECDs Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For ytterligere informasjon, ta kontakt med OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrike

Besøk vårt nettsted www.oecd.org/rights/

